

— doc. dr hab. G. Natho „Arboretum i Ogród Botaniczny Uniwersytetu im. Humboldta w Berlinie”.

— dr B. Mołski „Kierunki rozwoju nowoczesnych ogrodów botanicznych”.

Po przerwie obiadowej rektor UAM prof. dr hab. B. Miśkiewicz dokonał odsłonięcia tablicy pamiątkowej poświęconej pamięci osób zasłużonych dla powstania i rozwoju Ogrodu Botanicznego w Poznaniu, poprzedzonego przemówieniem okolicznościowym kierownika Ogrodu prof. dr hab. A. Łukasiewicza.

Następnie odbyła się wycieczka w rejon Pawłowic pod Poznaniem (gdzie przewidziana jest budowa nowoczesnego ogrodu botanicznego dla Poznania), prowadzona przez prof. dr hab. A. Łukasiewicza, który zapoznał uczestników z potrzebą zakładania nowoczesnych ogrodów botanicznych oraz przedstawił walory wybranego terenu.

Wieczorem odbyła się uroczysta kolacja dla uczestników Zjazdu z udziałem władz uniwersyteckich i miejskich.

W drugim dniu Zjazdu, 16 września w godzinach przedpołudniowych uczestnicy zwiedzili Ogród Botaniczny UAM. W czasie przerwy wręczone zostały medale okolicznościowe kierownikom krajowych i zagranicznych ogrodów botanicznych i arboretów oraz zasłużonym i długoletnim pracownikom Ogrodu Botanicznego UAM. W godzinach popołudniowych uczestnicy Zjazdu zwiedzili tereny zieleni m. Poznania.

W trzecim dniu Zjazdu, 17 września odbyła się całodzienna wycieczka do Kórnik, Rogalina i Wielkopolskiego Parku Narodowego.

ALEKSANDER ŁUKASIEWICZ
Ogród Botaniczny UAM

HISTORIA OGRODU BOTANICZNEGO UAM W POZNANIU I PERSPEKTYWY JEGO ROZWOJU

Cechami społeczeństwa wielkopolskiego były zawsze nie tylko pracowitość i gospodarność ale również wszechstronność. Za czasów zaboru pruskiego nie było warunków do rozwoju działalności kulturalnej i naukowej, która była sprzeczna z tendencjami zaborcy. Dopiero z chwilą uzyskania niepodległości w roku 1918, nastąpiło spontaniczne dążenie do odrobienia powstałych w tym zakresie zaległości. Wyrazem tego było powstanie nowych instytucji naukowych, kulturalnych i oświatowych, a wśród nich również Ogrodu Botanicznego w Poznaniu. Poprzednio istniejący bowiem, tak zwany Miejski Ogród Botaniczny, założony na terenie dzisiejszego Parku Kasprzaka, nie spełniał podstawowych wymogów stawianych ogrodom botanicznym.

Inicjatywa budowy ogrodu botanicznego podjęta została wkrótce po powstaniu Uniwersytetu Poznańskiego, około 1920 roku. Formalny akt dotyczący budowy ogrodu botanicznego, jego przyszłych zadań i kosztów utrzymania został podpisany

w dniu 22 lipca 1921 roku. W przeciwieństwie do wielu innych ośrodków ogrodu botaniczny w Poznaniu pomyślany był od samego początku jako kodominium władz miejskich, Kuratorium Okręgu Szkolnego i Uniwersytetu Poznańskiego. Tym samym z powstaniem i budową ogrodu, realizowanego etapowo, związane były różne osoby reprezentujące te instytucje. W ciągu istnienia naszego Ogrodu Botanicznego zmieniały się też koncepcje w zakresie jego celów i roli.

W dotychczasowych dziejach Ogrodu Botanicznego w Poznaniu wyodrębnić można następujące, zasadnicze okresy:

I okres obejmuje lata od 1922 do 1939

Do powstania pierwszej części Ogrodu przyczynił się w największym stopniu dr Joachim Namysł, przyrodnik z wykształcenia — Kurator Okręgu Szkolnego Poznańskiego w latach dwudziestych. Za cel postawił on sobie stworzenie między-szkolnego ogrodu botanicznego dla potrzeb poznańskiego szkolnictwa, w którym zgodnie z ówczesnym programem biologii dominowały działy: biologiczny, systematyczny i rozmnażanie roślin dla dydaktycznych potrzeb szkolnych. Przewidywano również działki do zajęć praktycznych dla młodzieży szkół nie posiadających własnych ogrodów.

Koncepcję projektu dla pierwszej części Ogrodu, na obszarze około 2,5 ha, opracował kierownik Katedry Encyklopedii Ogrodnictwa Uniwersytetu Poznańskiego — Prof. Rudolf Boettner. Projekt realizacyjny wykonano w Biurze Technicznym Ogrodów Miejskich pod kierunkiem ówczesnego dyrektora tych ogrodów Władysława Marcinka.

Dla sprawowania władzy opiekuńczej i naukowej, powołano w 1923 roku Komitet Ogrodu Botanicznego składający się z 3 przedstawicieli magistratu oraz kuratora Okręgu Szkolnego Poznańskiego, jako przewodniczącego. Powołano ponadto Zarząd Ogrodu Botanicznego składający się z kierowników: naukowego (odpowiedzialnego za całokształt spraw związanych z prawidłowym funkcjonowaniem Ogrodu), pedagogicznego i technicznego. Pierwszym kierownikiem naukowym został mianowany Prof. Rudolf Boettner — przedwcześnie zmarły w 1923 roku. Po jego śmierci w roku 1924 kierownikiem Ogrodu mianowano Prof. dr Adama Wodzickę. Kierownika Zakładu Botaniki Ogólnej Uniwersytetu Poznańskiego.

Uroczyste otwarcie Ogrodu nastąpiło w dniu 13 września 1925 roku. O tym jak wielką rolę przypisywano wówczas tej sprawie świadczy fakt, że aktu otwarcia dokonał ówczesny prezydent Rzeczypospolitej Stanisław Wojciechowski.

Od roku 1928 do udziału w utrzymaniu Ogrodu zobowiązało się również Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego, przydzielając na ten cel stałą kwotę. W związku z tym przedstawiciel Uniwersytetu wszedł w skład Zarządu Ogrodu a uczelnia ta uzyskała prawo do pełnego korzystania z materiału roślinnego dla potrzeb dydaktycznych i naukowych.

W tym samym roku Magistrat m. Stołecznego Poznania przekazał mienie i administrację Szkolnego Ogrodu Botanicznego Kuratorium Okręgu Poznańskiego, które z kolei zleciło prowadzenie administracji Ogrodu podległej sobie Państwowej

Szkole Ogrodnictwa, kierowanej przez dyrektora Wacława Zembała. Wkrótce po tym podjęto starania o powiększenie areалу Ogrodu, na skutek których władze miejskie przydzieliły około 8,5 ha nowego terenu, graniczącego bezpośrednio od strony zachodniej z Ogrodem Botanicznym. Projekt tej części Ogrodu opracowany został przez wykładowcę Państwowej Szkoły Ogrodnictwa Edwarda Straussa, który zgodnie z sugestiami Komitetu i Zarządu Ogrodu Botanicznego zaprojektował tu dział dendrologiczny i kolekcje roślin dekoracyjnych. W tej też części zlokalizowano główne wejście do Ogrodu od ul. Dąbrowskiego. Otwarcia nowej części dokonano w 1936 roku. Od tego czasu Ogród Botaniczny w Poznaniu stał się największym z ówczesnych ogrodów botanicznych w Polsce (ponad 11 ha) oraz chlubą społeczeństwa poznańskiego.

Dzięki jego zaletom oraz stałemu wzrostowi dobrze utrzymanej kolekcji, Ogród należycie pełnił swe zadania. Wzrosły w tym czasie również funkcje dydaktyczne Ogrodu, który służył nie tylko jako teren dla lekcji botaniki i zajęć praktycznych dla młodzieży szkół poznańskich, lecz również był terenem stałych praktyk słuchaczy sąsiadującej z nim Państwowej Szkoły Ogrodnictwa.

Równocześnie w projektach powiększenia Ogrodu przewidziano jego rozbudowę w kierunku północnym i południowo-wschodnim. Realizację dalszego etapu budowy uniemożliwiła okupacja hitlerowska.

II okres obejmuje lata od 1939 do 1945

W związku z tym, że plany okupanta przewidywały likwidację Ogrodu Botanicznego, na terenie którego miała być zlokalizowana baza warzywnictwa szklarniowego dla potrzeb Wehrmachtu i SS, nie prowadzono w nim żadnych prac związanych z zabezpieczeniem i pielęgnacją kolekcji roślinnych. Wskutek tego znaczna ich część zginęła całkowicie. W tym czasie na terenie Ogrodu (tam gdzie to było możliwe) uprawiano warzywa, a część zaś wykorzystywano jako park publiczny dla ludności niemieckiej.

W roku 1945, w czasie walk o Poznań, Ogród uległ dalszej dewastacji, ponieważ teren jego został pocięty okopami i służył jako pozycja obronna dla wojska niemieckiego. Tak więc w okresie okupacji Ogród został doprowadzony do całkowitego upadku, a kolekcje jego uległy zmniejszeniu o ponad 80%.

III okres obejmuje lata od 1945 do 1949

W latach powojennych przystąpiono do systematycznej odbudowy Ogrodu Botanicznego. W okresie od 1945 do 1949 roku uporządkowano z dużym nakładem pracy teren po działaniach wojennych i przystosowano go przede wszystkim do funkcji rekreacyjnych. Brak specjalistów w Państwowej Szkole Ogrodnictwa oraz brak środków finansowych nie pozwalały na odbudowę zdewastowanych działów botanicznych. W tej sytuacji w roku 1949 Państwowa Szkoła Ogrodnictwa zrzekła się Ogrodu na rzecz Wydziału Matematyczno-Przyrodniczego Uniwersytetu Poznańskiego.

IV okres obejmuje lata od 1950 do chwili obecnej

Z chwilą przejścia przez Uniwersytet Poznański rozpoczął się nowy okres w rozwoju Ogrodu Botanicznego, który otrzymał status zakładu naukowo-dydaktycznego. Początkowo wchodził on w skład Katedry Systematyki i Geografii Roślin, której kierownikiem był Prof. dr Zygmunt Czubiński. W pierwszych latach przystąpiono do stworzenia bazy gospodarczej Ogrodu oraz wybudowania pomieszczeń naukowo-dydaktycznych i pierwszych w jego dziejach szklarni. Prace te wykonane były z wielkim trudem i to głównie sposobem gospodarczym przez pracowników ogrodu, w dużej mierze czynem społecznym. Z uwagi na trudne w tym czasie warunki finansowe i brak kredytów, obiekty realizowane były często z materiałów wtórnych, zdobywanych na terenie całego kraju. Świadczy to o dużym zaangażowaniu i wyrobieniu społecznym pracowników, którzy przyczynili się również do znacznych oszczędności.

Od czasu przejścia Ogrodu przez Uniwersytet w roku 1950, przystąpiono do odbudowy i uporządkowania istniejących poprzednio działów botanicznych oraz do budowy nowych założeń. Systematycznie też wzrastały jego kolekcje.

Prof. Czubiński przystąpił do odbudowy Ogrodu z wielkim zapałem i w pierwszym okresie poświęcał mu dużo czasu. Z czasem jednak na skutek nawału prac związanych z rozwojem Zakładu Systematyki i Geografii Roślin, zwiększeniem się zajęć dydaktycznych oraz dodatkowych prac w dziedzinie ochrony przyrody, organizacji nauki, prac w towarzystwach naukowych, wydawnictwach itp. nie mógł czynnie uczestniczyć w pracach Ogrodu. Po śmierci Prof. Z. Czubińskiego w 1967 roku, formalne kierownictwo Ogrodu powierzono mojej osobie. Do najważniejszych, wykonanych od roku 1953 prac, należy przebudowa najbardziej zniszczonych w czasie okupacji działów botanicznych (np. działu systematycznego, biologicznego, geografii roślin, ekologicznego i założeń ozdobnych). O rozmiarze tych prac niech świadczy przeprowadzona w niektórych działach wymiana gleby i podglebia do głębokości 1 metra (na powierzchni kilku ha) oraz zmiana konfiguracji poprzez nasypy dochodzące do kilku metrów (np. alpinarium) na znacznych powierzchniach Ogrodu. Przy pracach tych zużyto też wiele tysięcy ton materiału skalnego, torfu i ziemi próchniczej. Dzięki tym zabiegom zostały stworzone odpowiednie warunki dla rozmaitych grup roślin. Tak więc po przejściu przez Uniwersytet Ogród został całkowicie odbudowany i przebudowany w sensie botanicznym, a od roku 1968 przystąpiono do jego dalszej rozbudowy i modernizacji, zgodnie z wieloletnim planem rozwoju. W tym czasie uzyskano na budowę nowych działów i rozbudowę kolekcji roślinnych dalsze tereny po północnej stronie (do przyszłej trasy E-8) oraz w kierunku południowo-wschodnim (graniczące z ul. Botaniczną).

Nowe tereny o łącznej powierzchni około 5 ha zgodnie z projektem kierownika Ogrodu i mgr inż. Stanisława Raczkowskiego są przeznaczone dla kolekcji roślin wilgociolubnych i wodnych (w sąsiedztwie strumienia Seganki), powiększenia działu kolekcji drzew i krzewów Północnej Ameryki, botaniczno-ogrodniczego działu zmienności roślin, rozbudowy kolekcji z rejonu wschodniej Azji oraz dla powięk-

szenia części gospodarczo-naukowej. Tereny te są zróżnicowane pod względem ukształtowania powierzchni, rodzaju gleby, stosunków wodnych itp. Stwarza to możliwość szerokiego stosowania roślin zgodnie z ich naturalnymi wymaganiami, co nie było dotąd możliwe w dotychczasowych granicach Ogródu.

Obecna działalność Ogródu Botanicznego

Działalność Ogródu Botanicznego w czasie jego istnienia stale się rozszerzała. W chwili obecnej obejmuje ona następujące kierunki: działalność naukową, dydaktyczną, społeczną i dla potrzeb gospodarki narodowej.

Działalność naukowa

Problematyka naukowa rozwijana w Ogrórze Botanicznym jest ściśle związana z jego specyfiką, o której stanowią bogate, różnorodne kolekcje roślinne oraz możliwość prowadzenia badań nie tylko laboratoryjnych ale i terenowych w ciągu całego roku. W ten sposób badania te posiadają odrębny charakter i są na pograniczu botaniki i nauk stosowanych. Od roku 1955 opublikowano ponad 100 prac, w tym także o charakterze monograficznym i podręcznikowym. Liczba ta nie obejmuje prac byłych pracowników naukowych — tylko etatowo związanych z Ogródem Botanicznym, których problematyka łączyła się ściśle z Zakładem Systematyki i Geografii Roślin.

Prowadzone w Ogrórze Botanicznym badania obejmują zagadnienia:

- a) botaniczna aklimatyzacja i introdukcja roślin
- b) rytmika rozwojowa organów podziemnych i nadziemnych
- c) tereny zieleni i kształtowanie przyrodniczego środowiska w warunkach miejskich
- d) wybrane zagadnienia z ekologii roślin

Wspólną cechą prowadzonych w Ogrórze Botanicznym badań są nie tylko cele naukowe lecz również możliwość wykorzystania ich wyników dla celów praktycznych. Tak więc np. wyniki badań nad charakterystyką podziemnych organów roślin trwałych zamieszczane są w literaturze podręcznikowej, a badania nad rozwojem roślin w warunkach miejskich pozwoliły na opracowanie doborów roślin dla specyficznych warunków m. Poznania.

Ponadto na podkreślenie zasługują inne prace wdrożeniowe wykonane dla terenów zieleni m. Poznania np. zastosowanie roślin okrywowych w terenach zieleni oraz kształtowanie środowiska glebowego w skrajnie niekorzystnych warunkach śródmieścia.

Badania z zakresu rytmiki rozwojowej organów podziemnych będą mogły być pogłębiane dzięki wybudowaniu w Ogrórze Botanicznym rhizarium — unikalnego w naszym kraju podziemnego laboratorium.

Dla celów naukowych z materiału roślinnego Ogródu korzystają również inne zakłady i placówki krajowe jak i zagraniczne.

Podkreślić należy udział pracowników naszego Ogródu w stażach naukowych, konferencjach krajowych i zagranicznych oraz wygłaszaniu problemowych referatów.

Działalność dydaktyczna

W zakresie działalności dydaktycznej Ogród wykorzystywany jest zarówno dla studentów Wydziału Biologii i Nauk o Ziemi jak i dla studentów innych uczelni zainteresowanych istniejącymi tu kolekcjami.

Dla wydziału Biologii UAM prowadzone są na terenie Ogródu wykłady (dla studentów IV roku studiów), ćwiczenia (dla studentów II i III roku), pracownice magisterskie (dla studentów IV roku). Prowadzone są tu również corocznie praktyki wakacyjne głównie dla studentów UAM oraz nauczycieli i uczniów szkół ogrodniczych. Ponadto Ogród Botaniczny przekazuje materiał do zajęć dydaktycznych różnym zakładom UAM i innych uczelni.

Do dydaktycznych zadań Ogródu Botanicznego należą również świadczenia na rzecz szkolnictwa średniego i podstawowego jak np. prelekcje w ramach dokształcania nauczycieli, pogadanki dla młodzieży, pokazy roślin oraz dostarczanie materiału roślinnego, informacje w zakresie zakładania i prowadzenia ogrodów szkolnych, uprawy roślin itp.

W ramach prac popularyzacyjnych pracownicy Ogródu brali udział w opracowywaniu podręczników, artykułów, prelekcji oraz przedstawiali określone zagadnienia w prasie, radio i telewizji.

W zakresie tej działalności na terenie Ogródu realizowane są przykładowe rozwiązania botaniczno-ogrodnicze (alpinarium; naturalistyczne stawki wodne, rośliny okrywowe itp.).

Działalność społeczna

W ramach działalności społecznej wymieniać należy pełnioną przez Ogród funkcję ogólnie dostępnej atrakcyjnej zieleni. W przeciwieństwie do innych ogrodów botanicznych w kraju, wstęp do naszego Ogródu jest bezpłatny co umożliwia swobodne korzystanie z niego przez szeroką publiczność w ciągu całego okresu wegetacji. Na podkreślenie zasługują również prowadzone tu prace społeczne, przede wszystkim dla młodzieży wszelkiego typu szkół, jednostek wojskowych, organizacji społecznych i politycznych. Pracownicy Ogródu Botanicznego uczestniczyli i uczestniczą w różnych pracach społecznych jak np. w Komisji do spraw zieleni przy Poznańskim Komitecie Ochrony Środowiska (przewodniczący i sekretarz), w Komisji Ogrodów Botanicznych i Arboretów w Polsce przy Komitecie Botaniki PAN (przewodniczący i sekretarz), w Naczelnej Organizacji Technicznej, w wyborze i ocenie terenów pod przyszłe nowoczesne ogrody botaniczne w różnych częściach kraju itp.

Działalność dla potrzeb gospodarki narodowej

Poza rozpracowywaniem pewnych problemów dla potrzeb praktycznych (o czym była mowa przy omawianiu działalności naukowej) Ogród Botaniczny przekazuje również wyjściowy materiał roślinny pionom Zieleni Miejskiej i innym instytucjom dla dalszej jego reprodukcji, oraz udziela informacji na temat zachowania się gatunków obcych w naszym klimacie i ich wymagań życiowych.

Ogród Botaniczny UAM w Poznaniu jest obiektem powszechnie znanym oraz pozytywnie ocenianym przez specjalistów w kraju i poza jego granicami. Prowadzona tu problematyka naukowa oraz propagowanie oryginalnych rozwiązań w pełni dostosowanych do warunków naszego regionu, są prawdopodobnie przyczyną przyjazdów licznych specjalistów jak również składanych mi dwukrotnie oficjalnych propozycji wejścia w skład Zarządu Międzynarodowej Unii Ogrodów Botanicznych.

Z uwagi na wysoką wartość naukową, dydaktyczną i ogólnospołeczną Ogród Botaniczny UAM w Poznaniu został uznany jako dobro nauki i kultury i wpisany do rejestru zabytków.

W chwili obecnej kolekcje naszego Ogródu obejmują około 8000 gatunków i odmian roślin gruntowych oraz szklarniowych, wykazując stale tendencję wzrostową.

Obecnie Ogród nasz utrzymuje kontakt z około 350 analogicznymi instytucjami całego świata, prowadząc wymianę materiału roślinnego, prac naukowych i doświadczeń.

W skład kadry Ogródu Botanicznego UAM wchodzi pracownicy naukowo-dydaktyczni (3 osoby), personel inżyniersko-techniczny (15 osób), pracownicy obsługi (23 osoby). Ponadto zatrudniamy corocznie podobnie jak inne instytucje tego typu wielu pracowników sezonowych, szczególnie w miesiącach wiosennych i letnich.

Perspektywy rozwoju

Areał

W ostatnich latach Ogród nasz otrzymał nowe tereny od strony północnej i południowo-wschodniej — łącznie około 5 ha, wskutek tego jego aktualna powierzchnia wynosi ponad 16 ha. W dalszej perspektywie przewidziana jest jego rozbudowa w kierunku zachodnim. W ramach ostatnio przydzielonych terenów przewiduje się:

a) w części północnej powstanie naturalnego zbiornika wodnego, zasilanego źródlaną wodą, stworzenia odrębnego środowiska dla roślin wodnych i wilgociolubnych z podobnej do naszej, stref klimatycznych. Działy te nie mogły być dotąd rozwinięte z braku odpowiednich warunków, niezbędnych dla tej grupy roślin. Powstaną tu również kolekcje drzew i krzewów Ameryki Północnej. Nadmienić należy, że urządzenie tej części Ogródu napotyka na szczególnie duże trudności z uwagi na bagnisty i grząski teren oraz poprzedni sposób zagospodarowania. Mimo znacznych kosztów tej inwestycji i wielkich trudności w znalezieniu wykonawców,

teren ten będzie przedstawiał ogromną wartość dla przyszłych kolekcji botanicznych. Powyższa inwestycja nie byłaby możliwa do zrealizowania, gdyby nie życliwe podejście dyrekcji Hydrobudowy Nr 9, która ją realizuje. Otwarcia tej części Ogrodu przewiduje się na rok 1978.

b) W części południowo-wschodniej projektuje się powstanie okazałego działu zmienności roślin i kolekcji roślin wschodnio-azjatyckich oraz rozbudowę części naukowo-gospodarczej. Od strony ul. Botanicznej przewidziane jest drugie wejście do Ogrodu sąsiadujące z parkingiem. Urozmaicona konfiguracja terenu stworzy korzystne warunki do demonstrowania ciekawych kolekcji botaniczno-ogrodniczych.

Inwestycje kubaturowe

Istniejące na terenie Ogrodu zabudowania zostały zrealizowane sposobem gospodarczym z materiałów pochodzących z rozbiórki i absolutnie nie odpowiadają potrzebom nowoczesnego ogrodu botanicznego. W tej sytuacji opracowany został kompleksowy projekt zabudowy, który przewiduje powstanie budynku dla potrzeb naukowo-dydaktycznych i administracyjno-socjalnych, nowoczesnych szklarni, centralnej kotłowni oraz stacji zasilania energii elektrycznej, magazynów i warsztatów oraz pawilonu usługowo-demonstracyjnego w centralnej części Ogrodu. W tym ostatnim zaplanowano budowę kawiarni na około 100 miejsc oraz sali wystawowej dostosowanej do projekcji filmów, wygłaszania odczytów i organizowania wystaw. Zgodnie z decyzją Urzędu Miasta Poznania, ta ostatnia inwestycja będzie w całości sfinansowana z funduszków miejskich, podobnie jak i zasilania energii elektrycznej.

Zrealizowanie wyżej wymienionego programu przyczyni się w poważnym stopniu do wzrostu roli Ogrodu Botanicznego jako obiektu naukowo-dydaktycznego i społeczno-wypoczynkowego.

Uzbrojenie terenu i dalsza modernizacja Ogrodu

Dla utrzymania i zapewnienia dobrego rozwoju wielu gatunków egzotycznych roślin, niezbędne jest sztuczne ich nawadnianie. Ponieważ istniejąca w Ogródzie sieć wodna nie nadaje się do dalszej eksploatacji musi być całkowicie wymieniona oraz rozszerzona na nowe tereny.

W ramach modernizacji przewidziane są ponadto: wymiana ogrodzenia od ul. Botanicznej z budową reprezentacyjnego wejścia, budowa kilku fontann na zasadzie obwodu zamkniętego oraz unowocześnienie istniejącego wejścia od ul. Dąbrowskiego.

Zagospodarowanie nowych terenów wymaga w pierwszym rzędzie budowy sieci dróg, które jak mamy nadzieję będą sfinansowane i zrealizowane przez władze miejskie.

Kadry

W związku ze wzrostem zadań naukowych, dydaktycznych i społecznych Ogrodu oraz jego areалу, konieczny jest wzrost kadry pracowników. Należy przy tym zaznaczyć, że obciążenie dydaktyczne przez pracowników naukowo-dydaktycznych

w Ogrodzie Botanicznym winno być obniżone z uwagi na charakter jego działalności oraz niezwykle pracochłonne prowadzenie poszczególnych działów. Bez pracy tej niemożliwe jest przygotowanie Ogrodu do celów dydaktycznych i korzystania z jego kolekcji. Takie rozwiązanie wprowadzono już w wielu ośrodkach, obciążając samodzielnych pracowników w wysokości 60 godzin rocznie, a pomocniczych w wysokości 90 godzin rocznie. Wobec braku odgórnych przepisów decyzje w tym względzie należą do rektorów. Docelowo przewiduje się u nas około 10 pracowników naukowych, 20 inżynieryjno-technicznych oraz zwiększenie ilości pracowników obsługi zgodnie z przysługującymi normami dla tego typu obiektów i wielkości ich obszarów.

Przyszła organizacja Ogrodu

Wraz z rozszerzeniem się zadań nowoczesnych ogrodów botanicznych konieczne staje się zwiększenie ich rangi. Ta ostatnia winna bowiem odzwierciedlać specyfikę i odrębne potrzeby tego typu placówek naukowych. Poza funkcjami naukowo-dydaktycznymi Ogrody Botaniczne pełnią szerokie funkcje społeczne, a z uwagi na rozległy teren i jego zaplecze oraz dużą ilość personelu technicznego jak też pracowników obsługi posiadają odrębne potrzeby gospodarcze i socjalne. Stąd też wydzielane są one na uniwersytetach jako samodzielne jednostki międzywydziałowe podlegające bezpośrednio rektorowi uczelni. Taki kierunek rozwoju realizowany jest również w Polsce, wyrazem czego jest wydzielenie Ogródów Botanicznych we Wrocławiu i Lublinie. Podobne stanowisko zajmuje również Komisja Ogródów Botanicznych i Arboretów w Polsce istniejąca przy Komitecie Botaniki Polskiej Akademii Nauk. Podstawę wydzielenia muszą w takich przypadkach stanowić inne kryteria, to jest wielkość jednostki i jej charakter a nie liczebność kadry naukowej. Mimo daleko idącej życzliwości Władz naszego Uniwersytetu w warunkach dotychczasowej organizacji, z uwagi na wielkość i pełnione funkcje, wydzielenie również Ogrodu Botanicznego w Poznaniu jako jednostki międzywydziałowej, wydaje się w pełni uzasadnione. Nie wpłynęłoby to w najmniejszym stopniu na zmniejszenie jego dotychczasowych funkcji dydaktycznych oraz pełnego korzystania z jego kolekcji przez zainteresowane zakłady.

Przyszły nowoczesny ogród botaniczny w Pawłowicach

Mimo przedstawionych wyżej perspektyw rozwoju obecnego Ogrodu Botanicznego Uniwersytetu A. Mickiewicza, nie będzie on w stanie sprostać wszystkim warunkom stawianym nowoczesnym ogrodom botanicznym. Przesądza o tym jego stosunkowo niewielki obszar, nie dość zróżnicowane warunki oraz położenie w centrum miasta. Z tego też względu już w początkach 1974 roku została podjęta inicjatywa przez ówczesnego prezydenta m. Poznania (dr Stanisława Cozasia) budowy nowoczesnego ogrodu botanicznego w Pawłowicach pod Poznaniem. Po akceptacji przez Władze miejskie i wojewódzkie sprawa nowego ogrodu botanicznego w Pawłowicach została włączona do perspektywicznych planów rozwojowych m. Poznania a Zarządzeniem Prezydenta Miasta Poznania z dnia 27 maja 1975

roku, zabezpieczono realizację jego budowy. W chwili obecnej opracowywane są materiały niezbędne do rozpisania konkursu na projekt tego obiektu.

Wielkość terenu, walory krajoznawcze oraz bogactwo siedlisk stwarzają przyszłemu ogrodui wszechstronne możliwości rozwoju i dorównania w tej dziedzinie najbardziej przodującym ogrodom na świecie.

Omówiona tu 50-letnia historia Ogrodu Botanicznego Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza oraz perspektywy jego rozwoju obrazują charakter działalności tej placówki. Głównym celem naszej pracy jest przystosowanie Ogrodu do obecnych i przyszłych zadań w zakresie naukowym, dydaktycznym i kulturalno-społecznym. Wierząc, iż jest to praca społecznie potrzebna nie ustaniemy w naszych staraniach o dalszy rozwój Ogrodu Botanicznego zgodnie z aktualnymi i przyszłymi potrzebami.

Przedstawiona tu odbudowa i rozwój Ogrodu Botanicznego nie byłyby możliwe bez stałej pomocy i pełnego zrozumienia ze strony władz Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza oraz władz Miejskich. Świadczy o tym fakt, że wszystkie nasze istotne potrzeby związane z funkcjonowaniem i rozwojem Ogrodu są zawsze pomyślnie rozwiązywane. Wyrazem tego jest akceptacja naszych planów rozwojowych zarówno przez władze uniwersyteckie jak i władze miejskie oraz przekazanie ich do realizacji.

Pragnę również podkreślić wielki wkład załogi Ogrodu Botanicznego, bez pracy której, nie byłaby możliwa odbudowa, przebudowa i rozwój naszej placówki. Pełne zaangażowanie w pracy i uczciwy do niej stosunek są podstawowym warunkiem ulepszania naszej działalności i uzyskiwania coraz lepszych wyników. Składam więc w tym uroczystym dla nas dniu gorące podziękowanie wszystkim pracownikom Ogrodu za ich codzienny trud.

PIOTR ŁAPIN

WYNIKI PRAC PLENARNEJ SESJI MIĘDZYNARODOWEJ UNII OGRODÓW BOTANICZNYCH

Na przełomie czerwca i lipca (30.06—1.07) 1975 r. odbyło się w Moskwie plenarne posiedzenie Międzynarodowej Unii Ogrodów Botanicznych. Unia ta powstała w 1960 r. w celu umocnienia i rozwoju naukowych więzi i przyjaznych stosunków pomiędzy pracownikami ogrodów botanicznych wszystkich państw i kontynentów. Unia regularnie odbywa plenarne sesje naukowe i sympozja; pomaga przy wymianie materiału roślinnego i literatury; przyczynia się do organizacji botanicznych ekspedycji; stymuluje badania naukowe na temat introdukcji roślin, ochrony i wzbogacania naturalnych zasobów roślinnych wykorzystywanych w rolnictwie, leśnictwie, sadownictwie i terenach zieleni; upowszechnia praktyczną wiedzę o świecie roślinnym; wydaje informacyjną literaturę dotyczącą ogrodów botanicznych całego świata.

W przeciągu 15 lat swej działalności przyczyniła się ona w dużej mierze do podniesienia poziomu i efektywności pracy ogrodów botanicznych w świecie oraz do